

RINGVAADE

EMAKEELE SELTSI

86. TEGEVUSAASTA (2005) ARUANNE

I. Üritused

Emakeele Selts korraldas aruandeaastal 4 konverentsi, 6 ettekandekoosolekut, 5 väliskeelepäeva ja 3 keelepäeva Eestis.

1. Konverentsid

2005. aastal tähistati Ferdinand Johann Wiedemanni 200. sünniaastapäeva. Wiedemanni aasta korraldustoimkonda kuulusid Eesti Teaduste Akadeemia, haridus- ja teadusministeeriumi, välisministeeriumi ja kultuuriministeeriumi, Tartu ülikooli, Eesti Keele Instituudi, Emakeele Seltsi, Haapsalu Wiedemanni gümnaasiumi, Väike-Maarja valla ja gümnaasiumi esindajad. Korraldustoimkonna tööd juhatas seltsi abiesimees Jüri Valge, seltsi esindas toimkonnas esimees Mati Erelt.

Wiedemanni juubeliaasta rahvusvaheline avakonverents toimus 1. aprillil koostöös Eesti Keele Instituudi ja Teaduste Akadeemiaga. Wiedemanni Eesti-perioodist ja eesti keele alasest tegevusest rääkisid Huno Rätsep, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop ja Arvo Krikmann. Urmas Sutrop tutvustas Paul Ariste Wiedemanni-monograafia kordustrükki. Konverentsi teine pool oli pühendatud Wiedemannile kui fennougristile. Göttingeni ülikooli professor Eberhard Winkler hindas (üpris kriitiliselt) Wiedemanni panust läänemeresoome keelte uurijana. Turu ülikooli emeriitprofessori Alho Alhoniemi teemaks oli „F. J. Wiedemann mari ja ersa keelte uurijana” ning Tartu ülikooli doktorant Nikolai Kuznetsov rääkis Wiedemannist kui Permi keelte uurijast.

Wiedemanni auhinna keelepäeval Väike-Maarjas esinesid ettekanetega riikliku keeleauhinna laureaat akadeemik Haldur Õim ja auhinna kandidaat professor Tiit-Rein Viitso. Eevi Ross esitles raamatut „Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhind 1989–2003”.

Wiedemanni juubeliaasta tähistamine ulatus ka väljapoole Eestit, Peterburi väliskeelepäeva teemal „Akadeemik Ferdinand Johann Wiede-

mann 200” korraldas Emakeele Selts koostöös Peterburi ülikooli, Eesti haridus- ja teadusministeeriumi, Peterburi Eesti Kultuuriseltsi ja Eesti Peakonsulaadiga Peterburis. Keelepäeva lõpetas Wiedemanni mälestuskivi avamine Smolenski kalmistul.

Euroopa keeltepäeva eel, 25. septembril, istutas president Arnold Rüütel Väike-Maarja keeletammikusse Wiedemanni tamme – seniajani puudus tammikus auhinnale nime andnu puu. Keelepäeva esinduslikkust näitavad sõnavõttud Eesti presidendilt, Ungari suursaadikult, Soome suursaadikult, Eesti haridus- ja teadusministeeriumi abiministrilt ja teistelt.

Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposiooni 6. detsembril Tartu ülikooli Ajaloo muuseumis avas haridus- ja teadusministri Mailis Repsi tervitus, teaduslike ettekannetega esinesid Huno Rätsep ja Heli Laane-kask. Jüri Valge esitas kokkuvõtte Wiedemanni juubeliaasta üritustest. Karl Pajusalu ja Urmas Sutrop esitlesid Wiedemanni grammatika faksii-milet, mis ilmus Emakeele Seltsi väljaandena.

Kaks traditsioonilist konverentsi toimusid juunis, üliõpilaskonverents Tallinnas ja XXXVIII J. V. Veski päev teemal „Ajakirjanduskeel” Tartus. Üliõpilaskonverentsil esindasid Tallinna Pedagoogikaülikooli Anastasia Šmõreitšik (juhendaja Tiina Rüütmaa) ja Marit Vesiaid (juhendaja Annika Hussar). Tartu ülikoolist oli kutsutud esinema Pille Penjam (juhendaja Külli Habicht) ning Sirli Parm (juhendaja Renate Pajusalu). Veski päeva kavas olnud viis ettekannet analüüsisid mitmest tahust tänapäeva ajakirjanduskeelt.

2. Ettekandekoosolekud ja väliskeelepäevad

2005. aasta ettekandekoosolekute hulka kuulub Emakeele Seltsi 85. tegevusaasta juubelikoosolek Tallinna Ülikooli Akadeemilises Raamatukogus, kus avati ka näitus „Emakeele Selts 85”. Näitus oli üleval kaks kuud ja kajastas teadusseltsi tegevust Eesti keeleelu edendamisel ning korraldamisel.

25. oktoobril tähistas selts ettekandekoosolekuga Lauri Kettuse 120. sünniaastapäeva. Professor Kettunen oli Emakeele Seltsi asutamise eesotsas ja seltsi esimene esimees aastatel 1920–1924. Jüri Valge koostas fotonäituse „Lauri Kettuse esimesed Eesti-retked (1908–1911)”.

Väljaspool Eestit peeti haridus- ja teadusministeeriumi ja kohapealsete eesti seltside kaaskorraldusel keelepäevi Petseris, Moskvas, eelni-

metatult Peterburis, Simferopolis ja Münchenis. Väliskeelepäevadel oli kõneks Eesti keelepoliitika ja murded, kirjakeele normimine ja sõnavara, inglise keele mõjud eesti kirjakeeles, eesti ajakirjanduskeel ja muutused eestikeelses lauses. Kokku peeti väliskeelepäevadel 28 ettekannet.

II. Kirjastamine

2005. aastal on trükkis ilmunud:

- Kuiss vanal Võromaal eleti. Valimik murdetekste VI. Toimetanud Helju Kaal, Mari Must, Eevi Ross. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2005. 771 lk;
- Ferdinand Johann Wiedemann. Grammatik der Ehstnischen Sprache. Durchgesehenes Faksimile der Ausgabe von 1875. Herausgegeben von K. Pajusalu, U. Sutrop. Estnische Gesellschaft für Muttersprache. Stiftung für Estnische Sprache. Tallinn 2005. 660 lk;
- Emakeele Seltsi aastaraamat nr 50 (2004). Peatoimetaja Mati Erelt, tegevtoimetaja Maria-Maren Sepper. Eesti Teaduste Akadeemia Emakeele Selts. Tallinn 2005. 304 lk;
- Keeleajakiri Oma Keel nr 1, 80 lk;
- Keeleajakiri Oma Keel nr 2, 88 lk.

2005. aastal ilmus Emakeele Seltsi aastaraamatu (ESA) juubelinumber 50 (2004). ESA esimene köide ilmus 1955. aastal, millel oli algusest peale väga vähe ühist selle aastaraamatuga, mis ilmus aastatel 1921–1926. ESA on teaduskogumik, seltsi algusaastate aastaraamatud aga olid vaid seltsi tegevuse aastaaruanded, s.o aastaraamatud kitsamas tähenduses. Praegune ESA on eelretsenseeritav, esindusliku toimetuskolleegiumiga ning rahvusvahelistes andmebaasides kajastatud keeleväljaanne.

Emakeele Seltsi juhatus otsustas 2005. aastast hakata honoreerima keeleajakirja Oma Keel kaastöid. ESA ja Oma Keele väljaandmist on rahaliselt toetanud haridus- ja teadusministeerium.

Wiedemanni juubeliaasta raames alustas selts projektiga, mille eesmärk on Wiedemanni „Grammatik der Ehstnischen Sprache” (1875) faksiimile ja kommenteeritud tõlke avaldamine kahe köitena. Faksiimilet esitleti Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposionil. Wiedemanni grammatikat tõlgib ja kommenteerib seltsi liige Heli Laanekask ning seltsi eesmärk on see avaldada 2006. aasta lõpus.

III. Raamatukogu

Emakeele Seltsi raamatukogu täienes 2005. aastal 102 trükisega, mis on saadud vahetuse, annetuse ja ostu teel. Raamatukogus on arvel 5735 inventeeritud trükist. Raamatukogu hoiab ja juhatab Helju Kaal.

2005. aasta sügisel hakati koostama raamatukogu elektroonilist kataloogi, mis tehakse kasutatavaks seltsi kodulehekülje kaudu, juba praegu on seal olemas rubriik „Raamatukogu”, kuhu lisatakse 2006. aastal raamatukogu otsisüsteem.

IV. Keeleainestiku kogumine

2005. aastal keeleainestiku kogumise võistlust ei toimunud ega laekunud keeleainest ka Emakeele Seltsi korrespondentidelt.

V. Toimkonnad

Seltsi keeleteoimkonnas (koosseisus toimkonna vanem Tiit-Rein Viitso, liikmed Tiiu Erelt, Külli Habicht, Reet Kasik, Krista Kerge, Katrin Kern, Einar Kraut, Urve Pirso, Peeter Päll ja Maire Raadik) oli arutlusteemaks kohanimed kokku-lahkukirjutamise ja algustähe ning tähetabelite küsimused, väljastpoolt esitati soov korrigeerida sordinimede õigekirja.

Murdetoimkond pole 2005. aastal koos käinud.

VI. Annetused

2005. aastal tegid Emakeele Seltsile annetuse Priit Järve, Krista Kerge ja Ene Sepp.

VII. Liikmeskond

Emakeele Seltsi kuulub seisuga 31. detsember 2005 335 tegevliiget ja üksteist auliiget: Eeva Ahven, Paul Alvre, Meinhard Laks, Eduard Leppik, Mari Must, Valdek Pall, Juhan Peegel, Huno Rätsep ja Ülo Tedre; Helmi Neetar ja Uno Liivaku valiti juhatuse ettepanekul seltsi auliikmeteks aasta-koosolekul 22. märtsil 2005.

Tegevusaasta jooksul võeti vastu kaheksa uut tegevliiget: Tiina Alekõrs, Mari Bogatkin, Pille Eslon, Annika Kilgi, Meelis Mihkla, Heili Orav, Heido Ots, Anastassia Zabrodskaja.

Surma läbi lahkus 2005. aastal kuus liiget: Karl Kont († 8.05.05), Eduard Väari († 17.05.05), Anu Vissel († 6.09.05), Ain Sarv († 26.09.05), Mauno Koski († 02.11.05) ja Uno Kuresoo († 28.11.05).

VIII. Juhatus

Emakeele Seltsi juhatuse koosseis: Mati Erelt – esimees, Jüri Valge – abiesimees, Jüri Viikberg – abiesimees; liikmed: Peeter Päll, Kristiina Ross, Silvi Vare ja Tiit-Rein Viitso. Juhatus on valitud 26. märtsil 2002. a neljaks aastaks.

Seltsi juhatus käis 2005. aastal koos kolm korda, mitmeid küsimusi arutati meilitsi ning otsused vormistati juhatuse e-koosoleku protokollis. Juhatuse tööst võtsid üldkoosoleku nõusolekul osa n-ö juhatuse noorliikmed Annika Kilgi ja Pire Teras.

IX. Töötajad

Teadussekretärina töötab Maria-Maren Sepper, raamatukogu juhatajana Helju Kaal ning raamatupidajana töövõtulepingu alusel Tiia Vajak.

X. Üldiseloostus

Emakeele Seltsi tegevusaasta on olnud ettevõtmisterohke. Nimetatagu siin nelja konverentsi korraldamist, keeleajakirja ja aastaraamatu väljaandmist, mahuka murdetekstide kogumiku ettevalmistamist ja trükkimist, ettekandekoosolekuid. 2005. aastal peeti seltsi üritustel 76 ettekannet. Esiletõstmist väärrib väliskeelepäevade korraldamise jätkumine ning sihtmaade laienemine. Osavõtjate arv on tagasihoidlikumatel kordadel olnud 20 ringis, ulatunud aga õnnestunumates kohtades 100-ni. Ea, keeleoskuse ja akadeemilisuse poolest on kohad olnud erinevad.

Seltsi juhatuse liikmed Mati Erelt, Jüri Viikberg, Jüri Valge, Silvi Vare on jätkuvalt osalenud Eesti keelenõukogu töös.

Rahaliselt oli 2005. aasta seltsile soodne. Teaduste Akadeemia tegevustoetusele lisandus haridus- ja teadusministeeriumi toetus ESA ja OK väljaandmiseks ning väliskeelepäevade korraldamiseks. Publitseerimist on toetanud ka kultuuriministeerium.

MARIA-MAREN SEPPER

2005. AASTAL EMAKEELE SELTSI ÜRITUSTEL PEETUD ETTEKANDED

1. Alhoniemi, Alho – F. J. Wiedemann mari ja ersa keelte uurijana. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
2. Bogatkin, Mari – Värvinimede kogumisest Ungaris. Kauni emakeele päeval Viljandi C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumis 11. märtsil.
3. Burõkin, Aleksei – Rahvusvahelised suhted ja keelepoliitika endises Nõukogude Liidus ja postsovetlikul Venemaal: pärandi ületamise probleem. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
4. Ehala, Martin – Kuidas viia EKAS massidesse? Kõnekoosolekul Tallinnas 10. veebruaril.
5. Erelt, Mati – 85. aastat Emakeele Seltsi. ES-i juubelikoosolekul Tallinnas 14. märtsil.
6. Erelt, Mati – Muutusi tänapäeva eesti kirjakeele lauseehituses. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
7. Erelt, Mati – Muutusi eestikeelses lauses. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
8. Erelt, Tiiu – F. J. Wiedemann eesti kirjakeele tulevikust. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
9. Erelt, Tiiu – Uut eesti keele sõnavaras. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
10. Grünthal, Riho – Eesti keele eestkostja Soomes. Kõnekoosolekul „Lauri Kettunen 120” Tartus 25. oktoobril.
11. Habicht, Külli – Eesti kirjakeele hetkeseisust. Eesti keele päeval Münchenis 5. novembril.
12. Heinapuu, Andres – Kes politiseeris Joškar-Ola kongressi? ES-i ja Fenno-Ugria Hõimuklubi kõnekoosolekul Tallinnas 12. oktoobril.
13. Hennoste, Tiit – Kuidas ajalehed manipuleerivad? XXXVIII J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
14. Jermakova, Marija – Baltisakslane Sankt-Perburi Keiserlikus Teaduste Akadeemias. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.

15. Kallasmaa, Marja – Emakeele Selts kohanimele kogujana 1960–2005. ES-i juubelikoosolekul Tallinnas 14. märtsil.
16. Kasik, Reet – Eesti ajakirjanduskeel. Moskva 3. eesti keele päeval 19. märtsil.
17. Kasik, Reet – Ajakirjanduskeel 21. sajandi alguses. XXXVIII J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
18. Kerge, Krista – Muutuv ja mitmekesine keel. Kauni emakeele päeval Viljandi C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumis 11. märtsil.
19. Kolpakova, Natalija – Fennougristika Sankt-Peterburgis. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
20. Krikmann, Arvo – F. J. Wiedemann rahvaluule lühivormide avaldajana ja uurijana. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
21. Kuznetsov, Nikolai – F. J. Wiedemann permi keelte uurijana. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
22. Käsi, Inge – Võru murde sõnaraamat – mis tehtud, mis teoksil. Kõnekoosolekul Tartus 12. aprillil.
23. Külmoja, Irina – Eesti jooni Eesti venelaste kõnes. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
24. Laanekask, Heli – Wiedemanni grammatika tõlkimise probleeme. Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposionil Tartus 6. detsembril.
25. Leemets, Tiina – Inglise mõjud tänapäeva eesti kirjakeeles. Moskva 3. eesti keele päeval 19. märtsil.
26. Leppikson, Krista – Kuidas on ja kuidas võiks. Keeletoimetaja mõtteid. XXXVIII J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
27. Litnevskaja, Mare – Eesti keele õpetamisest Ukraina regioonides: praktika, probleemid, perspektiivid. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
28. Lõbus, Minna-Maria (õpil) – Karl Nikolai Nolcken – 175. Salme põhikooli keelepäeval 28. aprillil.
29. Neetar, Helmi; Oja, Vilja – Märkmeid X fennougristide kongressi teaduspoolelt. ES-i ja Fenno-Ugria Hõimuklubi kõnekoosolekul Tallinnas 12. oktoobril.
30. Nikolska, Meeri – Krimmi eestlaste elust ja tegevusest. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.

31. Oder, Maarja (õpil) – Ferdinand Johann Wiedemann – 200. Salme põhikooli keelepäeval 28. aprillil.
32. Oja, Vilja – vt Neetar, Helmi.
33. Pajusalu, Karl – F. J. Wiedemanni eesti keele grammatikad. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
34. Pajusalu, Karl – Salme Nigol keelsaarte uurijana. Kõnekoosolekul Tartus 12. aprillil.
35. Pajusalu, Karl; Sutrop, Urmas – Wiedemanni grammatika faksiimileväljaande esitlus. Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposioonil Tartus 6. detsembril.
36. Parm, Sirli – Sõnadest *veel, juba, alles*. ES-i üliõpilaskonverentsil Tallinnas 13. juunil.
37. Penjam, Pille – *tulema*-verbi modaalkasutuse kujunemisest eesti kirjakeeles. ES-i üliõpilaskonverentsil Tallinnas 13. juunil.
38. Pool, Raili – Mis on mitte-estlasele eesti keeles raske. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
39. Priimägi, Linnar – Kas keelepüü või keelejõgi? Kauni emakeele päeval Viljandi C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumis 11. märtsil.
40. Põnova, Ustina (õpil) – K. J. Petersoni elu ja looming. Petseri 2. keskkooli 4. eesti keele päeval 17. märtsil.
41. Päll, Peeter – Nimed ja kirjaviisid – kaks sammu edasi ... Aastakoosolekul Tartus 22. märtsil.
42. Roose, Anneli – Eesti keel maailmas. Petseri 2. keskkooli 4. eesti keele päeval 17. märtsil.
43. Ross, Eevi – „Kui vanal Võromaal elati” ja alguslugu. Kõnekoosolekul Tartus 12. aprillil.
44. Rummel, Erika – 10 aastat kauni emakeele päeva. Kauni emakeele päeval Viljandi C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumis 11. märtsil.
45. Rätsep, Huno – Wiedemanni fenomen. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
46. Rätsep, Huno – Ferdinand Johann Wiedemann ja Tartu ülikool. Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposioonil Tartus 6. detsembril.
47. Salman, Leonhard – Eesti koolide õpetajad Krimmis 20. sajandil. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
48. Sarapuu, Kathy – Päevalehtede juhtkirjad tekstina. XXXVIII J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.

49. Sepper, Maria-Maren – Emakeele Seltsi tegemisi. Moskva 3. eesti keele päeval 19. märtsil.
50. Sepper, Maria-Maren – Emakeele Seltsi 85. tegevusaasta (2004). Aastakoosolekul Tartus 22. märtsil.
51. Soll, Maie – Keelestrateegia rakendus muukeelses hariduses. Kõnekoosolekul Tallinnas 10. veebruaril.
52. Sulamägi, Liisi (õpil) – Akadeemik Paul Ariste – 100. Salme põhikooli keelepäeval 28. aprillil.
53. Sutrop, Urmas – F. J. Wiedemanni eesti-saksa sõnaraamat. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
54. Sutrop, Urmas – vt Pajusalu, Karl.
55. Šmõreitsik, Anastassia – Parafaasia- ja kontaminatsiooninähtused vene-eesti vahekeeles. ES-i üliõpilaskonverentsil Tallinnas 13. juunil.
56. Tamm, Vally – Viljakad keelemehed K. J. Peterson ja P. Ariste. Petseri 2. keskkooli 4. eesti keele päeval 17. märtsil.
57. Tender, Tõnu – Keel avab ukse. Petseri 2. keskkooli 4. eesti keele päeval 17. märtsil.
58. Tender, Tõnu – F. J. Wiedemanni elust ja tegevusest. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
59. Tender, Tõnu – Kas see on eesti keel? Murretest, žargoonist, viipekeelest. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
60. Torm, Andres (õpil) – K. J. Peterson ehk see, mis ta mõtles ja tegi ja kuidas ta elas ... Petseri 2. keskkooli 4. eesti keele päeval 17. märtsil.
61. Valge, Jüri – Keelestrateegia vastuvõtmisest ja elluviimisest. Kõnekoosolekul Tallinnas 10. veebruaril.
62. Valge, Jüri – Eesti keelepoliitika päevasündmusi. Moskva 3. eesti keele päeval 19. märtsil.
63. Valge, Jüri – Eesti keelepoliitika päevasündmusi. Peterburi 5. eesti keele päeval 16. aprillil.
64. Valge, Jüri – Eesti keele arendamisest ja Eesti keelepoliitikast. Eesti keele päeval Simferopolis 25. juunil.
65. Valge, Jüri – Lauri Kettuse viis tulemist. Kõnekoosolekul „Lauri Kettunen 120” Tartus 25. oktoobril.
66. Valge, Jüri – Eesti keele arendamise strateegia koostamine, sisu ja tulevik. Eesti keele päeval Münchenis 5. novembril.

67. Valge, Jüri – Ferdinand Johann Wiedemann 2005. Wiedemanni juubeliaasta lõpusümposionil Tartus 6. detsembril.
68. Vesiaid, Marit – Kohanimed Põide valla idaosas Saaremaal 1933. ning 2004. aastal. ES-i üliõpilaskonverentsil Tallinnas 13. juunil.
69. Viikberg, Jüri – Emakeele Selts ja murdekeel. ES-i juubelikoosolekul Tallinnas 14. märtsil.
70. Viikberg, Jüri – Eesti keel maailmas ja eesti keele murded. Eesti keele päeval Münchenis 5. novembril.
71. Viitso, Tiit-Rein – Emakeele Selts ja sugulaskeelte uurimine. ES-i juubelikoosolekul Tallinnas 14. märtsil
72. Viitso, Tiit-Rein – Keelenorm ja keelekaitse. Wiedemanni auhinna keelepäeval Väike-Maarjas 21. aprillil.
73. Viitso, Tiit-Rein – Läänemeresoome professuuri asutamine Tartu Ülikoolis. Kõnekoosolekul „Lauri Kettunen 120” Tartus 25. oktoobril.
74. Winkler, Eberhard – F. J. Wiedemann läänemeresoome keelte uurijana. Rahvusvahelisel konverentsil „Ferdinand Johann Wiedemann 200” Tallinnas 1. aprillil.
75. Õim, Haldur – Mis on keeletehnoloogia? Wiedemanni auhinna keelepäeval Väike-Maarjas 21. aprillil.
76. Õispuu, Jaan – Saaremaa ja saare keeled. Salme põhikooli keelepäeval 28. aprillil.

HELJU KAAL

EMAKEELE SELTSILE SAADETUD VÕI KINGITUD KIRJANDUS 2005. AASTAL

Ajakirjad, kogumikud ja aastaraamatud

Avain. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti. Helsinki: Kirjallisuudentutkijain Seura.

2004. 1, 2; 2005. 1, 2.

Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat. XLVIII. Trt, 2004. 281 lk.

Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat. 1 (2004). Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2005. 207 lk.

Eesti Teaduste Akadeemia aastaraamat X. (37). 2004. Tln, 2005. 225 lk.

Estonian Academy of Sciences Year Book X. (37). 2004. Tln, 2005. 145 lk.

Etnograafiamuuseumi aastaraamat. XXXVII. Etnilised suhted kontaktialadel. Tln, Valgus, 1989. 200 lk.

Kansalliskirjasto. Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. /Helsinki/ 2005. 1, 2, 3, 4.

Neuphilologische Mitteilungen. Neuphilologischer Verein in Helsinki. CV. 2004. 3, 4. CVI. 2005. 1.

Sananjalka. Suomen Kielen Seuran vuosikirja. 46. 2004. Turku, 2004. 223 lk.

SKY Journal of Linguistics. 17. 2004. Suomen kielitieteellisen yhdistyksen aikakauskirja. /Tampere, 2004./ 299 lk.

Studia Fennica. Folkloristica. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

15. Pertti J. Anttonen. Tradition through Modernity. Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scholarship. 2005. 215 lk.

Studia Fennica. Linguistica. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

12. Minimal reference. The use of pronouns in Finnish and Estonian discourse. Edited by Ritva Laury. 2005. 217 lk.

Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. 90. Helsinki, SUS. 2004. 407 lk.

Veksa kalender. Väliseestlastega Kultuurisidemete Arendamise Ühingu aastaraamat. Tln: Kirjastus „Perioodika”.

1978. 1977. 191 lk.

1980. 1980. 199 lk.

1981. 1980. 182 lk.

1984. 1983. 207 lk.

1985. 1984. 175 lk.

1986. 1985. 191 lk.

1987. 1986. 239 lk.

1988. 1987. 206 lk.

1989. 1988. 208 lk.

1990. 1989. 256 lk.

Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti. **2004.** 4. **2005.** 1, 2, 3.

Muid väljaandeid

Aavik, Johannes. **20 Euroopa keelt.** 20 Euroopa keele häälendamise reeglid. Eriti pärisnimede ja tsitaatsõnade ning -lausete hääldamiseks. Toimetaja Helgi Vihma. Tln, 2005. 122 lk. (Keeleuueenduse Kirjastik A3.)

Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia. Uppsala, 2005.

35. André Hesselbäck. Tatar and Chuvash Code-copies in Mari. 180 lk.

36. Annika Jansson. Sami Language at Home and at School. A Fieldwork Perspective. 136 lk.

Allik, Helgi. **Kirjarahva 2 aasta kalender.** Juubilarid 2005–2006. Kuressaare, 2005. 73 lk.

Ariste, Paul. **Ferdinand Johann Wiedemann.** Kolmas trükk. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2005. 177 lk.

Eelkaja. C. R. Jakobsoni nim Gümnaasiumi almanahh **1999–2003.** Viies osa. 90 lk + 8 lk illustratsioone.

Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi toimetised. Kirjandusõpetus põhikoolis. Koostanud Krista Mägi. **1.** /2003./ 54 lk. **2.** /2004./ 71 lk.

Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010. Trt, 2004. 43 lk. (Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti keelenõukogu.)

- Eesti keele grammatika. I.** Keskkooli VIII klassile. Toimetanud B. Sööt. Trt: RK „Teaduslik Kirjandus”, 1945. 122 lk.
- Eesti keele grammatika. II.** Keskkooli IX klassile. Toimetanud B. Sööt. Trt: RK „Teaduslik Kirjandus”, 1945. 151 lk.
- Eesti kirjakeele seletussõnaraamat. VII** köide. **V–Y.** 1. vihik. Eesti Keele Instituut. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2005.
- Eesti murrete sõnaraamat. IV** /köide/. **K–L.** /16. vihik. / Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut. Tln.
- Endspiel.** Kummardus Mart Rimmelile. Toimetanud Joel Sang. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2005. 159 lk.
- Ferdinand Johann Wiedemanni keeleuuhind 1989–2003.** Koostanud ja toimetanud Eevi Ross. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2005. 184 lk.
- Jänes, Harald; Parlo, Oskar. **Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele.** Trt: Noor-Eesti kirjastus. **I.** 1935. 99 lk. **III.** Vormiõpetus. 1936. 148 lk.
- Kansanelämän kuvauksia.** Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 2005.
- 65.** Reservin aliupseerina Suomessa. Muistitietoa itsenäisyyden ajalta. Toimittanut Pekka Allonen. 482 lk.
- 66.** Kolmella markalla kanfärttiä. Kaskuja, tarinoita ja muistelmia apteekista. Toimittaneet Tuula Ruokonen ja Harri Nurmi. 208 lk.
- 67.** Anna Makkonen. Kadonnut kangas. Retkiä Ida Digertin päiväkirjaan. 280 lk.
- Kask, A.; Vaigla, A.; Veski, J. V. **Lauseõpetus.** Eesti keeleõpetus ja harjutustik keskkoolidele. Teine trükk. Trt: K./Ü. „Loodus”. 1937. 103 lk.
- Kask, A.; Veski, J. V.; Väinaste, J. **Eesti keeleõpetus ja harjutustik.** Tuletusõpetus. Trt: K./Ü. „Loodus”, 1935. 62 lk. (Keel ja Kirjandus. Nr 8.)
- Kask, A.; Veski, J. V.; Väinaste, J. **Eesti keelõpetus ja harjutustik.** Lauseõpetus. Trt: K./Ü. „Loodus”, 16. 96 lk. (Keel ja Kirjandus. Nr 39.)
- Kask, A.; Veski, J. V.; Väinaste, J. **Eesti keeleõpetus ja harjutustik.** Vormiõpetus. Trt: K./Ü. „Loodus”, 1936. 143 lk. (Keel ja Kirjandus. Nr 41.)
- Keele ja Kirjanduse koondregistrid 1988–1997.** Tln 2005. 259 lk.

- Kerge, Krista. **Keele variatiivsus ja mine-tuletus allkeelte süntaktilise keerukuse tegurina**. Tln: TPÜ kirjastus, 2003. 246 lk. (Tallinna Pedagoogikaülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid. 10.)
- Kieli**. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
13. Keskusteluanalüüs näkymiä. Toimittaneet Mia Halonen ja Sara Routarinne. 2001. 231 lk.
14. Nimien maailmasta. Toimittaneet Kaija Mallat, Terhi Ainiala, Eero Kiviniemi. 2001. 235 lk.
16. Muuttuva muoto. Kirjoituksia Tapani Lehtisen 60-vuotispäivän kunniaksi. Toimittaneet Johanna Vaattovaara, Toni Suutari, Hanna Lappalainen, Riho Grünthal. 2005. 185 lk.
- Kiik, Heino. **Maria**. Dokumentaalromaan. 18 aastat kirjaniku elust. (1973–1991.) (Tondiöömaja II.) /Tln./ 2005. 503 lk.
- Kilon toinen poliisi**. Vanhoja ja uusia koululaisjuttuja. Toimittanut Ulla Lipponen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005. 242 lk. (Folklore.)
- Krimmi kogumik. II**. Koostanud ja toimetanud Tõnu Tender ja Livia Viitol. Tln–Trt 2005. 396 lk.
- Leo Villandi tööde bibliograafia**. Koostanud Kadri Eek ja Veronika Pihelgas. Tln: TPÜ kirjastus, 2003. 35 lk. (Tallinna Pedagoogikaülikool. Eesti filoloogia osakonna toimetised 2.)
- Lühike eesti keeleõpetus. II. Tuletus- ja lauseõpetus**. Koostanud Elmar Muuk ja Mihkel Tedre. Seitsmes, muutmata trükk. Trt: Eesti Kirjanduse Selts, 1940. 171 lk.
- Muuk, Elmar. **Lühike eesti keeleõpetus. I**. Neljas, muutmata trükk. Trt: Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, 1932. 138 lk. (AES-i toimetised XIII.)
- Muuk, E.; Mihkla, K. ja Tedre, M. **Eesti keskkooli-grammatika** ühes harjutustikuga. **IV**. Lauseõpetus. Trt: Eesti Kirjanduse Selts, 1938. 128 lk.
- Muuk, E. ja Mihkla, K. **Eesti keskkooligrammatika** ühes harjutustikuga. **V**. Tuletusõpetus. Kolmas, muudetud trükk. Trt: Eesti Kirjanduse Selts, 1939. 106 lk.
- Pieni lintukirja**. Suomalaista kansanperinnettä. Toimittanut Irma-Riitta Järvinen. Kuvittanut Markku Tanttu. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2005. 160 lk. (Folklore.)

- Päll, Peeter. **Võõrnimed eestikeelses tekstis.** Trt: TÜ kirjastus, 2005. 198 lk. (Dissertationes philologiae estonicae Universitatis Tartuensis. 15.)
- Rannut, Ülle. **Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis.** Tln: TLÜ kirjastus, 2005. 215 lk. (Tallinna Ülikool. Humanitaarteaduste dissertatsioonid. 14.)
- Rannut, Ülle. **Muukeelsete õpilaste integreerimine eesti koolis.** Õpik kõrgkoolile ning muukeelsete õpilastega töötavale aine- ja klasiõpetajale. Tln: TPÜ kirjastus, 2003. 160 lk.
- Rannut, Ülle. **Uusimmigrandid meie ühiskonnas ja haridussüsteemis.** Astu sisse! Käsiraamat eesti õppekeelega kooli õpetajatele, koolijuhtidele ja haridusametnikele. /Haridus- ja Teadusministeerium. 2004./ 124 lk.
- Rannut, Ülle. **Uusimmigrantide ettevalmistus eesti keeles õppimiseks.** Astu sisse! Õpetajaraamat. /Haridus- ja Teadusministeerium. 2004./ 148 lk.
- Rannut, Ülle; Rannut, Mart; Asser, Hiie; Küppar, Maire. **Uusimmigrantide ettevalmistus eesti keeles õppimiseks.** Astu sisse! Õpilase tööraamat. /Haridus- ja Teadusministeerium. 2004./ 230 lk.
- Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia.** Helsinki, 2004.
- 247.** K. F. Karjalainens südostjakische Textsammlungen. Band III. Kommentare zu den Texten von Edith Vértes. 388 lk.
- 248.** Jarkko Niemi, Anastassia Lapsui. Network of songs. Individual songs of the Ob' Gulf Nenets: Music and local history as sung by Maria Maksimovna Lapsui. 201 lk.
- Suomi.** Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 190.** Hellevi Arjava. Alpiini ja Otteljaana. Kangasniemeläisten etunimet 1684–1899. 2005. 286 lk.
- 191.** Marjatta Palander. Lapsuudesta keski-ikään. Seuruutkimus itäsavolaisen yksilömurteen kehityksestä. 2005. 346 lk.
- Tal'na Võro Selts'.** 15. /Kaanel: Tallinna Võru Selts. 15./ Tln: 2005. 103 lk.
- Teadusmõte Eestis.** Arstiteadus. Tln, 2005. 95 lk. (Eesti Teaduste Akadeemia.)
- Tietolipas.** Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 2005.
- 206.** Referointi ja moniäänisyys. Toimittaneet Markku Haakana ja Jyrki Kalliokoski. 500 lk.

- 207.** Lajit yli rajojen. Toimittaneet Pirjo Lyytikäinen, Jyrki Nummi ja Päivi Koivisto. 273 lk.
- 208.** Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta. Toimittanut Helena Saarikoski. 365 lk.
- 209.** Eija Timonen. Perinteestä mediavirtaan. Kansanperinteen muuntuminen arkistomuistiinpanoista lastenkulttuuriksi. 213 lk.
- Vasko, Anna-Liisa. **UP CAMBRIDGE.** Prepositional Locative Expressions in Dialect Speech: a Corpus-based Study of the Cambridge-shire Dialect. Helsinki: Société Néophilologique, 2005. 340 lk. (Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki. LXV.)
- Väinaste, Juhan. **Lühike eesti keele grammatika.** Tln, 1940. 64 lk.
- Wiedemann, Ferdinand Johann. **Grammatik der estnischen Sprache.** Durchgesehenes Faksimile der Ausgabe von 1875. Tln: Stiftung für Estnische Sprache, 2005. 660 lk.
- Üksvahe.** C. R. Jakobsoni nim Gümnaasiumi vilistlaste almanahh **2003.** Viljandi, 2003. 199 lk.

HELJU KAAL

EMAKEELE SELTSI JUUBILARID 2005. AASTAL

JAANUARIS:	01.01.	Helju Rajando	75
	08.01.	Ilmar Laan	85
	22.01.	Lembit Jaanits	80
	27.01.	Kai Adamson	50
VEEBRUARIS:	16.02.	Endel Annus	90
	19.02.	Jaan Kross	85
	21.02.	Mauno Koski	75
	27.02.	Heli Laanekask	55
MÄRTSIS:	16.03.	Jaan Õispuu	50
	28.03.	Salme Nigol	85
APRILLIS:	08.04.	Arvi Sepp	50
	09.04.	Urve Salus	55
	17.04.	Ülle Tomson	50
	28.04.	Ülo Kurvits	85
MAIS:	05.05.	Enn Ernits	60
	15.05.	Joel Sang	55
	23.05.	Sirje Nilbe	50
	27.05.	Lembit Vaba	60
JUUNIS:	03.06.	Kristiina Ross	50
	26.06.	Veera Pino	80
JUULIS:	07.07.	Klaus Laalo	50
	18.07.	Andra Veidemann	50

	26.07.	Diana Krull	75
	29.07.	Helle Metslang	55
	31.07.	Eberhard Winkler	50
AUGUSTIS:	01.08.	Reet Kroll	65
	07.08.	Veljo Tormis	75
	21.08.	Marja Kallasmaa	55
SEPTEMBRIS:	05.09.	Eleonora Mäger	70
	30.09.	Ellen Liiv	75
OKTOOBRIS:	04.10.	Peep Nemvalts	55
	19.10.	Sirje Ainsaar	55
	24.10.	Pille Kippar	70
	25.10.	Olaf Langsepp	75
NOVEMBRIS:	03.11.	Ingrid Rüütel	70
	11.11.	Valve-Liivi Kingisepp	70
	11.11.	Mari Must	85
	15.11.	Õie Sarv	50
	20.11.	Aldo Kals	60
	22.11.	Vaike Potseps	75
	28.11.	Peeter Torop	55
DETSEMBRIS:	02.12.	Rita Tasa	75
	15.12.	Maret Raud	75
	24.12.	Piret Norvik	55
	24.12.	Vilja Oja	60
	27.12.	Olaf Paabo	75
	?	Juta Volmer	80

VALVE-LIIVI KINGISEPA TÄHTPÄEVA PUHUL

11. novembril 2005 täitus Tartu ülikooli kauaaegsel õppejõul, eesti kirja-
keele ajaloo uurijal filoloogiakandidaadil Valve-Liivi Kingisepal 70 elu-
aastat.

Juubilar on Emakeele Seltsi liige juba 1961. aastast. Seltsi juhatuse
liikmena on ta tegutsenud aastatel 1983–1987, 1988, 1993–1995, 1997–
2001, olles juhatuse koosseisus täitnud nii laekuri (1993, 1995, 1998–
2001), abiesimehe (1994) kui ka abikirjatoimetaja (1997) vastutusrik-
kaid ülesandeid. Lisaks sellele on Valve-Liivi Kingisepp olnud Emakee-
le Seltsi aastaraamatu toimetuskolleegiumi liige, osaledes aktiivselt ka-
heksa aastaraamatu väljaandmistöös (ESA 35–49).

Valve-Liivi Kingisepp on sündinud Läänemaal ja lõpetanud keskkooli Haapsalus. Kõrghariduse omandas ta Tartu ülikoolis, mille lõpetas eesti filoloogina 1959. aastal. Sellele järgnes lühiajaline õpetajatöö Võnnu keskkoolis. Juba alates 1962. aastast on tema erialane tegevus olnud seotud Tartu ülikooliga, kus ta on töötanud üle 40 aasta: esialgu vanemlaborandi ja tunnitasuulise õppejõuna (1962–1968), siis aspirandina (1968–1970), edasi vanemõpetajana (1970–1987) ja alates 1987. aastast kuni pensioneerumiseni dotsendina. Valve-Liivi Kingisepp on aastaid juhtinud Tartu ülikooli eesti keele õppetooli juures tegutsevat vana kirjakeele töörühma, kes on tegelnud vanade tekstide arvutikorpuse loomise ning tekstide põhjal sõnastike koostamisega, uurinud vanema eesti kirjakeele leksikaalseid ja morfosüntaktilisi nähtusi. Ülikooli ja kirjakeele ajaloo uurimisega on juubilar seotud ka praegu, sest vana kirjakeele uurimiserühmas vajatakse tema laialdasi teadmisi ja uurijakogemust nii tekstikorpuste kavandamisel kui ka kirjakeele leksika esmaesinemussõnastiku koostamisel.

Valve-Liivi Kingiseppa pikaajaline ülikoolitöö on olnud väga viljakas ja mitmesuunaline, hõlmates nii õpetus- ja teadustööd kui ka ühiskondlikku tegevust oma teadusala propageerimisel ja noorte keeleuurijate innustamisel. Oma laialdasi eesti keele alaseid teadmisi ja suurepäraseid pedagoogivõimeid on ta jaganud ka Soomes, töötades aastatel 1988–1992 Oulu ülikoolis eesti keele lektorina.

Valve-Liivi Kingisepp on olnud eesti vana kirjakeele sõnavara silmapaistvaim uurija, sellealane tegevus moodustab tema teadustöö mahukaima osa. Kõige põhjalikumalt on ta uurinud Otto Wilhelm Masingu sõnavara, millele oli pühendatud ka tema 1981. aastal kaitstud kandidaadiväitekiri. Selle töö põhjal on ta koostanud ajalehe Marahwa Näddala-Leht sõnastiku, mis on suuremas osas (*a-rüüstamine*) ilmunud sariväljaandes „Sõnasõel” aastatel 1972–1986. Kandidaaditöö põhjal on valminud Masingu sõnavara põhjalik analüüs, muuhulgas temaatiliste ja päritolurühmade kaupa. 19. sajandi alguse sõnavara uurimisse annab lähiaegadel kindlasti tõhusat lisa Valve-Liivi Kingiseppa jätkuv töö Masingu teoste sõnavara rikkuse avamisel.

Valve-Liivi Kingisepp on uurinud ka teiste vana kirjakeele perioodi autorite leksikat ja avaldanud arvukalt sellekohaseid artikleid, näiteks Georg Mülleri jutluste sõnavara ja Heinrich Stahli sõnastiku tõlkevaste kohta. Tal on olnud oluline roll eesti vanima kirjakeele sõnastiku ning

Georg Mülleri ja Joachim Rossihniuse autorisõnastiku koostamisel ja publitseerimisel, koos kolleegidega on ta avaldanud põhjaliku vanimate tekstide sõnavara ja vormistiku analüüsi. Lisaks on Valve-Liivi Kingisepp kirjutanud vana kirjakeele autorisõnastike koostamise üldprobleemidest ning olnud vana kirjakeele korpuse koostamise põhimõtete väljatöötajate hulgas. 2004. aastal on ilmunud selleteemaline põhjalik artikkel.

Valve-Liivi Kingisepa algatusel ja juhendamisel on üliõpilased ja kraadiõppurid uurinud eesti kirjakeele ortograafia ja sõnavara probleeme, viimasel kümnendil põhiliselt 17. sajandi sõnastike ja käsikirjaliste tekstide leksikat. Tema juhendatavatest on ühe silmapaistvama uurimistöö teinud Kristel Ress (Kikas), kes koostas Heinrich Stahli *Vocabula* pöördõnastiku ja analüüsis põhjalikult selle sõnavara, magistritööna valminud uurimus „Mida sisaldab Heinrich Stahli *Vocabula*?” on publitseeritud Tartu ülikooli eesti keele õppetooli toimetistes.

Valve-Liivi Kingisepa töö väga oluline lõik on olnud tegelemine teaduslooga. Ta on põhjalikult uurinud paljude keeleteadlaste tegevust. Varasematele artiklitele Jaan Jõgeveri käsikirjade keeleteoreetilistest seisukohtadest, Arnold Kasest kui eesti murrete ja kirjakeele suhte uurijast ning Juhan Peeglist keeleuurijana on viimastel aastatel lisandunud mahukad ülevaated Bengt Gottfried Forseliuse ortograafiauendustest, Dietrich Heinrich Jürgensonist kui esimesest eesti soost eesti keele lektorist Tartu ülikoolis, Karl August Hermannist keeleteadlastest ning Julius Mägistest eesti vana kirjakeele uurijana. Samuti on Valve-Liivi Kingisepp avaldanud põhjaliku ülevaate üliõpilaste keeleringi tegevusest ning kirjutanud muustki kirjakeele ja eesti keele uurimise ajaloo seonduvast (lähiminevikus valminust võiks nimetada artiklit „Kas vanim eestikeelne noodiga kirikulaul?” Turu käsikirjas leiduvast noodistatud kirikulaulust). Viimastel aastatel olnud ta olnud ka mitme mahuka artiklikogumiku ja uurimuse („200 aastat eesti keele ülikooliõpet”, „Vana kirjakeel ühendab”, „Mida sisaldab Heinrich Stahli *Vocabula*?”) toimetaja ja/või koostaja.

Valve-Liivi Kingisepp on olnud oma mitmekülgsede teadmiste helde vahendaja üliõpilastele: pidanud aastate jooksul ülikoolis palju loengukursusi, mh eesti õigekeelsusest, eesti kirjakeele ajaloo, eesti kirjakeele sõnavarast, eesti leksikograafiast jt, juhatanud seminare, koostanud õppevahendeid, osalenud aktiivselt omaaegse TRÜ ettevalmistusosakonna töös ning juhtinud üliõpilaste teadusliku ühingu eesti ja soome-ugri keelte

ringi. See ring elas just Valve-Liivi Kingisepa ja Tõnu Seilenthali juhendamisel läbi tõelise õitsenguperioodi: toimusid lingvistikahuvilisi üliõpilasi kaasa tõmbavad kevad- ja sügiskoolid, teaduslikud ettekandekoosolekud, üliõpilaste teaduskonverentsid ja muud populaarsed üritused. Selle teadusliku seltsielu eestvedamisel oli tähtis roll Valve-Liivi Kingisepal, kes ikka rõõmsameelse, energilise ja uutele ideedele avatuna noori suunas. Juubilari suhe üliõpilastega on alati olnud eriline – heatahtlikult toetav, teaduslikule uurimistööle õhutav, väga lähedane ja soe.

Kolleegide seas tuntakse Valve-Liivi Kingiseppa ka väga tegusa ja tragi organisaatorina. Olgu need rahvusvahelised vana kirjakeele päevad, eesti keele ülikoolis õpetamise 200. aasta täitumine või mõni muu keeleinimeste ettevõtmine – ikka on ta olnud eest vedamas ja kõike korraldamas. Tema energiat on jätkunud uskumatult paljuks ning igal pool on ta tulnud hästi toime: Emakeele Seltsi juhatuses, koolilaste emakeeleolümpiaadide ettevalmistamisel ja läbiviimisel, eriala populariseerimisel teadusseltside koosolekutel, ajakirjanduses ja mujal. Aastad ei ole muutnud Valve-Liivi Kingisepa aktiivset eluhoiakut ega vähendanud tema vaimu ärksust. Ja alati on ta olnud lahkelt valmis kõiki oma teadmisi, oskusi ja kogemusi noorematega jagama. Loodame teda ikka sellisena näha ning soovime oma säravale kolleegile uusi leide eesti kirjakeele rikkal maastikul.

Tänuga tehtu eest kõigi kolleegide nimel
Küllli Habicht, Pille Penjam

EMAKEELE SELTSI LIIKMETE NIMESTIK

SEISUGA 31.12.2005

Auliikmed

Ahven, Eeva (Tallinn)
Alvre, Paul (Tartu)
Laks, Meinhard (Sonda)
Leppik, Eduard (Kadrina)
Liivaku, Uno (Tallinn)
Must, Mari (Tallinn)
Neetar, Helmi (Tallinn)
Pall, Valdek (Tallinn)
Peegel, Juhan (Tartu)
Rätsep, Huno (Tartu)
Tedre, Ülo (Tallinn)

Tegevliikmed

Adamson , Kai (Tallinn)	Erelt , Tiiu (Tallinn)
Adler , Elna (Tallinn)	Ernits , Enn (Tartu)
Admann , Aino (Tallinn)	Eslon , Pille (Tallinn)
Ainsaar , Sirje (Saku)	Haak , Anu (Tallinn)
Alekõrs , Tiina (Tartu)	Habicht , Külli (Tartu)
Allik , Helgi (Kuressaare)	Hagel , Ellen (Tartu)
Alver , Jaan (Tallinn)	Hagu , Paul (Tartu)
Ambus , Ada (Tallinn)	Halling , Tiina (Tartu)
Annus , Endel (Tallinn)	Hausenberg , Anu-Reet (Tallinn)
Argus , Reili (Tallinn)	Heinsoo , Heinike (Tartu)
Brambat , Benita (Tallinn)	Help , Toomas (Tallinn)
Eek , Arvo (Tallinn)	Hendrikson , Ülle (Tartu)
Eelmäe , August (Tallinn)	Henno , Kairit (Tartu)
Eenlaid , Kaja (Tartu)	Hennoste , Tiit (Tartu)
Erelt , Mati (Tallinn)	Hiimäe , Mall (Tartu)
Erelt , Pekka (Tallinn)	Hinrikus , Rutt (Tartu)

Hint, Mati (Tallinn)
Hussar, Annika (Saku, Harjumaa)
Ilus, Anu (Tallinn)
Iva, Sulev (Tartu)
Jaago, Tiiu (Tartu)
Jaanits, Lembit (Tallinn)
Joalaid, Marje (Tallinn)
Juhkam, Evi (Tallinn)
Jõgi, Aino (Tartu)
Jõulu, Kaleph (Viiratsi,
Viljandimaa)
Järve, Priit (Tallinn)
Jürgenstein, Lea (Tartu)
Jürman, Hans (Tallinn)
Kaal, Helju (Tallinn)
Kaalep, Ain (Elva)
Kadai, Üllar (Hargla, Valgamaa)
Kaevats, Mall (Tallinn)
Kaivapalu, Annekatrin (Kärdla)
Kalda, Maie (Tallinn)
Kaldamäe, Karin (Tallinn)
Kaljuste, Aino (Tallinn)
Kallasmaa, Marja (Tallinn)
Kals, Aldo (Tartu)
Kalvik, Mari-Liis (Tartu)
Karelson, Rudolf (Tallinn)
Karise, Kalli-Merike (Tallinn)
Karlep, Karl (Tartu)
Karu, Ellen (Tallinn)
Kasepalu, Aleks (Tartu)
Kasik, Reet (Tartu)
Kask, Ann (Tartu)
Kendla, Mari (Tallinn)
Kerge, Krista (Tallinn)
Kern, Katrin (Tartu)
Keskpaik, Tiiu (Tartu)
Kesküla, Liina (Tallinn)
Kiik, Heino (Tallinn)
Kiin, Aili (Viljandi)
Kiisverk, Taima (Tallinn)
Kiivit, Leena (Laagri, Harjumaa)

Kikas, Kristel (Tartu)
Kilgi, Annika (Tallinn)
Kingisepp, Leelo (Tallinn)
Kingisepp, Valve-Liivi (Tartu)
Kingo, Viive (Tartu)
Kippar, Pille (Tallinn)
Klaas, Birute (Tartu)
Klandorf, Aime (Kehtna, Raplamaa)
Klaus, Väino (Tallinn)
Kokla, Paul (Tallinn)
Kont, Ilse (Tallinn)
Kraut, Einar (Tallinn)
Krikmann, Arvo (Tartu)
Kristian, Maimo (Tallinn)
Kroll, Reet (Tartu)
Kross (Niit), Ellen (Tallinn)
Kross, Jaan (Tallinn)
Kullus, Valve (Uhe k, Ida-Virumaa)
Kurs, Ott (Tartu)
Kurvits, Ülo (Tallinn)
Kuusik, Katrin (Tabasalu, Harjumaa)
Kuusk, Külli (Tallinn)
Kuutma, Kristin (Tallinn)
Kõiva, Mare (Tartu)
Kõiva, Otilie (Tartu)
Kärner, Indrek (Tartu)
Käsi, Inge (Kolkja, Tartumaa)
Künnap, Ago (Tartu)
Küüts, Astrid (Laagri, Harjumaa)
Laan, Ilmar (Tallinn)
Laanekask, Heli (Tartu)
Laanpere, Helga (Tallinn)
Lahti, Ilmari (Tallinn)
Langemets, Andres (Tallinn)
Langemets, Margit (Tallinn)
Langsepp, Olaf (Tartu)
Lauk, Epp (Tartu)
Laul, Silvia (Tallinn)
Laur, Lilian (Tallinn)
Leemets, Helle (Tallinn)
Leemets, Tiina (Tallinn)

Leivo, Maeve (Linte k, Põlvamaa)
Leosk, Arvi (Navi, Võrumaa)
Lepajõe, Kersti (Tartu)
Lepasaar, Jane (Tallinn)
Leppik, Merle (Koigu k, Võrumaa)
Leppik, Nansi (Tallinn)
Leppik, Peep (Helme)
Lias, Tiina (Tallinn)
Liiv, Ellen (Tartu)
Liivak, Sander Alfred (Tallinn-Tartu)
Lindström, Liina (Tartu)
Lipasti, Järvi (Tartu)
Lään, Liina (Tartu)
Maanso, Viivi (Tallinn)
Maasik, Aita (Tartu)
Maksim, Tiit (Tallinn)
Malt, Alo (Tartu)
Mereste, Uno (Tallinn)
Meri, Mart (Tallinn)
Mets, Helle (Tallinn)
Mets, Mari (Põlva)
Metslang, Helle (Tallinn)
Metsmägi, Iris (Tallinn)
Metstak, Vilma (Rakvere)
Mihkels, Andres (Tallinn)
Mihkla, Meelis (Tallinn)
Miljan, Merilin (Tallinn)
Miller, Voldemar (Tallinn)
Mirov, Ruth (Tallinn)
Muischnek, Kadri (Tartu)
Mund, Argo (Rakvere)
Mäearu, Sirje (Tallinn)
Mäger, Eleonora (Tallinn)
Märtson, Marju (Tallinn)
Nigol, Salme (Tartu)
Nigols, Helju (Tallinn)
Niit, Ellen (Tartu)
Niit, Heldur (Laagri, Harjumaa)
Nilbe, Sirje (Tallinn)
Norvik, Madis (Tallinn)
Norvik, Piret (Tallinn)
Nurk, Anu (Tartu)
Oja, Endla (Tartu)
Oja, Vilja (Tallinn)
Ojanurme, Tiiu (Tartu)
Olesk, Peeter (Tartu)
Olesk, Sirje (Tartu)
Ollisaar, Martin (Tallinn)
Onga, Mare (Tartu)
Ootsing, Sirje (Tallinn)
Orav, Heili (Tartu)
Orav, Mart (Tartu)
Ots, Heido (Tallinn)
Paabo, Olaf (Tartu)
Paide, Madis (Tartu)
Pajumaa, Elsa (Tallinn)
Pajupuu, Hille (Tallinn)
Pajupuu, Jaan (Tallinn)
Pajusalu, Karl (Tartu)
Pajusalu, Renate (Tartu)
Parbus, Ülo (Tartu)
Parmasto, Erast (Tartu)
Penjam, Pille (Tartu)
Paul, Toomas (Tallinn)
Peebo, Jaak (Elva)
Pent, Sirle (Hageri, Raplamaa)
Peterson, Indrek (Tallinn)
Pihelgas, Kaire (Tallinn)
Piho, Mare (Tartu)
Pino, Veera (Tartu)
Pirso, Urve (Tartu)
Pool, Raili (Tartu)
Potseps, Vaike (Tartu)
Pruuli, Külvi (Tartu)
Punga, Leili (Tartu)
Põllu, Kaljo (Tallinn)
Päll, Peeter (Tallinn)
Raadik, Maire (Tallinn)
Raielo, Juta (Tallinn)
Raisma, Marta (Tartu)
Raitar, Maie (Tartu)
Rajamets, Harald (Tallinn)

Rajamets, Salme (Olustvere, Viljandimaa)
Rajando, Helju (Tartu)
Rammo, Sirje (Tartu)
Rannut, Mart (Loo, Harjumaa)
Rannut, Ülle (Loo, Harjumaa)
Ratso, Sirje (Tallinn)
Raud, Maret (Tallinn)
Repän, Nikolai (Tartu)
Ribenis, Karin (Tallinn)
Riikoja, Elli (Tallinn)
Romet, Anne (Tallinn)
Ross, Eevi (Tallinn)
Ross, Jaan (Tallinn)
Ross, Kristiina (Tallinn)
Rõigas, Maia (Tartu)
Rääbis, Andriela (Tartu)
Rüütel, Ingrid (Tartu-Tallinn)
Saar, Edgar (Tartu)
Sahkai, Heete (Tallinn)
Salo, Age (Tartu)
Salo, Monika (Tartu)
Salus, Urve (Laagri, Harjumaa)
Saluäär, Anu (Tallinn)
Salve, Kristi (Tartu)
Sang, Joel (Tallinn)
Sarv, Mari (Tartu)
Sarv, Marju (Rapla)
Sarv, Mikk (Rapla)
Sarv, Õie (Tallinn)
Saukas, Rein (Tartu)
Sedrik, Meeli (Tartu)
Seilenthal, Tõnu (Tartu)
Sepp, Arvi (Raplamaa)
Sepp, Ene (Tallinn)
Sepp, Mare (Tartu)
Sepper, Maria-Maren (Tallinn)
Sooberg, Jüri (Tallinn)
Soosaar, Sven-Erik (Tallinn)
Strandson, Krista (Tähtvere v, Tartumaa)
Sutrop, Urmas (Tallinn)

Süvalep, Ele (Tartu)
Zabrodskaja, Anastassia (Kohtla-Järve)
Tael, Kaja (Tallinn)
Tamla, Toomas (Tallinn)
Tamm, Kadri (Elva)
Tamm, Vally (Valga)
Tamme, Mari (Tallinn)
Tammo, Eha (Võru)
Tarand, Mari (Tallinn)
Tasa, Rita (Tallinn)
Tavel, Lehte-Mai (Haabneeme, Harjumaa)
Tender, Tõnu (Tartu)
Tenjes, Silvi (Tartu)
Teras, Pire (Põltsamaa)
Tiits, Mai (Tallinn)
Tirkkonen, Mari-Epp (Tallinn)
Tomingas, Silva (Saku, Harjumaa)
Tomson, Ülle (Valga)
Toom, Maren (Tallinn)
Toomla, Jaan (Tallinn)
Toomsalu, Ülo (Tallinn)
Tormis, Veljo (Tallinn)
Torop, Peeter (Tartu)
Torp-Kõivupuu, Marju (Tallinn)
Tóth, Szilád Tibor (Tartu)
Troska, Gea (Tallinn)
Tõnurist, Igor (Tallinn)
Uibo, Udo (Tallinn)
Uind, Katrin (Tartu)
Undusk, Jaan (Tallinn)
Undusk, Rein (Tallinn)
Uusküla, Mari (Tallinn)
Uuspõld, Ellen (Tartu)
Uuspõld, Leonhard (Tartu)
Vaba, Lembit (Saku, Harjumaa)
Vainik, Ene (Tallinn)
Valdre, Tiia (Tallinn)
Valge, Jüri (Tartu)
Valk, Ülo (Tartu)
Vare, Silvi (Tallinn)

Veidemann, Andra (Tallinn)
Veidemann, Rein (Tallinn)
Veismann, Ann (Tartu)
Vende, Kullo (Tallinn)
Verschik, Anna (Tallinn)
Veskis, Leidi (Tallinn)
Vettik, Aime (Tabasalu, Harjumaa)
Vider, Kadri (Tartu)
Vihma, Helgi (Tallinn)
Vihman, Mati (Tallinn)
Viikberg, Jüri (Tallinn)
Viires, Ants (Tallinn)
Viitso, Tiit-Rein (Tartu)
Viks, Ülle (Tallinn)

Vilbaste, Marju (Tallinn)
Viluoja, Eha (Tallinn)
Vingissar, Endel (Suure-Jaani,
Viljandimaa)
Vinkel, Aarne (Tallinn)
Voll, Piret (Tallinn)
Volmer, Juta (Tartu)
Võlli, Kai (Tallinn)
Väkram, Maia-Ülle (Tallinn)
Vääri, Reet (Tartu)
Õim, Asta (Tallinn)
Õim, Haldur (Tartu)
Õispuu, Jaan (Saue, Harjumaa)
Õpik, Elina (Tallinn)

Välisliikmed

Aro, Kari (Turu,
Soome Vabariik)
Blokland, Rogier (Holland)
Boiko, Kersti (Riia,
Läti Vabariik)
Galkin, Ivan (Joškar-Ola, Marimaa)
Kallio, Jussi (Helsingi,
Soome Vabariik)
Karma, Tõnu (Riia, Läti Vabariik)
Keevallik, Leelo (Uppsala,
Rootsi Kuningriik)
Koponen, Eino (Helsingi, Soome
Vabariik)
Krull, Diana (Stockholm,
Rootsi Kuningriik)
Laakso, Johanna (Helsingi,
Soome Vabariik)
Laalo, Klaus (Helsingi,
Soome Vabariik)
Laukkanen, Kari (Helsingi,
Soome Vabariik)
Lehiste, Ilse (Ohio, USA)
Lindström, Irja (Vantaa,
Soome Vabariik)

Lähteenkorva, Tauno (Oulu,
Soome Vabariik)
Mokány, Katalin (Budapest,
Ungari Vabariik)
Mokány, Sándor (Budapest,
Ungari Vabariik)
Mürk, Harri (Toronto, Kanada)
Nemvalts, Peep (Uppsala,
Rootsi Kuningriik)
Nissilä, Leena (Oulu,
Soome Vabariik)
Punttila, Matti (Vantaa,
Soome Vabariik)
Raag, Raimo (Uppsala,
Rootsi Kuningriik)
Raag, Virve (Uppsala,
Rootsi Kuningriik)
Remes, Hannu (Joensuu,
Soome Vabariik)
Salasoo, Tiiu-Ann (Roseville,
Austraalia Liit)
Steinhardt, Claudia-Maria
(Hamburg,
Saksamaa Liitvabariik)

Sulkala, Helena (Kempele,
Soome Vabariik)
Söderman, Tiina (Helsingi,
Soome Vabariik)
Zaitseva, Maria (Petroskoi, Karjala)

Tarakanov, Ivan (Iževsk,
Udmurdi Vabariik)
Vassikova, Liidia (Joškar-Ola,
Marimaa)
Wiik, Kalevi (Turu, Soome Vabariik)

JÄRELEHÜÜDED

Karl Kont

15. XII 1923 – 8. V 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1953

Karl Kont sündis Pärnumaal Laiksaare vallas Nepste külas, lõpetas gümnaasiumi 1943. a Pärnus. Ta õppis Tartu ülikoolis eesti filoloogiat 1945–1950, sai ülikooli lõpetada 1953. a. 1954. a asus õppima Keele ja Kirjanduse Instituudis aspirantuuris, töötas sealsamas aastail 1957–1992, sh alates a-st 1961 vanemteadurina. Väitles 1959. a filoloogiakandidaadiks, tema väljapaistev kandidaaditöö ilmus trükist 1963. a pealkirja all „Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes”. Lisaks on ta avaldanud artikleid, mis käsitlevad läänemeresoome, mordva, lapi jt soome-ugri keelte lauseõpetust. Ta on teinud välitöid ersa, vadja ja turjalapi keele alal, osalenud vadja keele sõnaraamatu ja eesti etümoloogilise kartoteegi ettevalmistustöödel.

Eduard Vääri

26. VI 1926 – 17. V 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1951

Eduard Vääri sündis Tartumaal Valgutas, lõpetas Tõrva keskkooli 1945. a ja Tartu ülikooli eesti filoloogia osakonna 1950. a. Ta väitles filoloogiakandidaadiks 1953. a väitekirjaga „Sugulussõnavara läänemeresoome keeltes” ja 1976. a filoloogiadoktoriks väitekirjaga „Algupärased tuletusliited liivi keeles”. Ta on töötas aastail 1951–1993 Tartu ülikoolis, sh alates 1955. a-st dotsendina ja 1979. a-st soome-ugri keelte kateedri professorina. Selle kõrval on ta õpetanud eesti keelt Tartu koolides ning pärast emeriteerumist Maaülikoolis. Eduard Vääri on pikima staažiga liivi keele uurija. Tema keskkooli eesti keele õpik ilmus vahemikus 1968–1980 kümnes trükis. Koos Richard Kleisi ja Johannes Silvetiga koostas

ta „Võõrsõnade leksikoni“ (1961) ja valmistas üksi ette selle põhjalikult parandatud ja täiendatud 6. trüki (2000). Lisaks on ta avaldanud palju keele- ja keeletekultuuri alaseid kirjutisi. 1999. a asutas ta Eesti Keele Kaitse Ühingu.

Anu Vissel

16. XII 1952 – 6. IX 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1978

Sündinud ja elanud Tartu külje all Nõos, käis Anu Vissel kõigepealt seal ses keskkoolis ning seejärel lõpetas Tartu Ülikooli 1977. a-l rahvaluule erialal. Teadustööle pühendus Anu Vissel 1978. a, kui Ingrid Rüütel kutsus ta koos teiste lootustandvate uurijatega Keele ja Kirjanduse Instituudis vastloodud rahvamuusika sektorisse, millest 2000. a-l kasvas välja Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakond. Rahvamuusika uurijana jätkas Anu Vissel juba üliõpilasena alustatud tööd eesti karjase laulude alal. Aastatel 1982–1992 ilmus neljaosaline antoloogia “Eesti karjaselaulud” sarjas „Ars musicae popularis”. Sellele lisandus Anu Visselil huvi kaasaegse folkloori, eriti lastemängude vastu. Koostöös Mare Kõivaga toimetas ja avaldas ta eesti- ja venekeelse paralleeltekstiga kogumiku „Koolipärimus” (1993). Teemakäsitus jätkus Anu Visseli magistritöös „Traditsiooniline ja uuenduslik tänapäeva eesti laste liikumismängudes” (1997) ning doktoriväitekirjas „Lastepärimus muutuv as ühiskonnas” (2004). Etnomusikoloogi ja aktiivse rahvatantsijana alustas Anu Vissel ka eesti rahvatantsu uurimist, kuid kahjuks ei jõudnud ta sel alal oma plaane teostada.

Anu Visseli kui folkloristi ja rahvamuusikauurija töö lahutamatuks koostisosaks oli ka materjali kogumine välitöödel. Ta on videofilmi „Rist sed” autor ja videofilmi “Kadripäev Kihnus” (1997) üks autoritest (Ingrid Rüütli ja Einar Sinijärve kõrval). Anu Vissel osales ka tänapäeva folklooriliikumises. Ta oli kodukoha folklooriansambli *Anurin* juht ning rahvusvahelise folkloorifestivali *Baltica* kunstinõukogu liige.

Ain Sarv

5. I 1948 – 26. IX 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1979

Ain Sarv sündis Tallinnas suurde perre ja veel suuremasse suguseltsi, milles matemaatika- ja muusikageenidele lisaks ilmnis nooremate sugu põlvkonna Tallinna ja Tartu Sarvede etnograafiline kallak – rahvamuusikahuvi ja -harrastus. Ain Sarv oli ansambli Leegajus asutajaliikmete hulgas. Lisaks ansamblitegevusele laval ja stuudios esinemisele oli Ain n-ö loomulik rahvamuusik, pulmapillimees ja loomupärase andega meelelahutaja. Annetest puudust polnud: peretraditsioonide vaimus õppis ta matemaatikat, ajastu vaimus töötas arvutiasjanduses, ta oli tubli fotograaf jne. Võimekust näitas Ain Sarv taasiseseisvumise aastail ja selle järel eestirootslaste kultuuri tutvustamisel, hiljem – eks selles olnud osa seotust abikaasal Õiel – tegutses aktiivselt setu-liikumises. Viimased ajad elatigi Obinitsa lähistel külas. Ebakonventsionaalse inimesena astus Ain Sarv veel 50 ringis mehe Viljandi kultuurikolledžisse rahvamuusikat õppima – ja nagu selgus, tahtmatult õpetama nii kaasõppureid kui õpetajaid. Ain Sarv suutis maha jätta palju rohkem kui sai paberile või helikandjaile jäädvustada.

Mauno Koski

21. II 1930 – 2. XI 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1990

Mauno Koski sündis 1930. a-l Soome edelarannikul, Turu linna lähedal asuvas Raisio kihelkonnas rätsepa perekonnas. Turu ülikooli astus ta 1950. a-l eelkõige huvist kirjanduse ja ajaloo vastu. Pärast ülikooli järgnes üheksa aastat tööd gümnaasiumiõpetajana. Akadeemilist tegevust alustas Mauno Koski õpetaja ja lektorina Turu ülikoolis ja Åbo Akademi's. 1950. aastatel keskendus ta eeskätt kirjandusele ja sellesse aega kuulub rida käsitlusi nii soome kui ka eesti luulest ja proosast. Tema seminaritöö teema oli Kalju Lepiku luule, millest omakorda kasvas välja diplomitöö eesti pagulaskirjandusest. 1950.-1960. aastatel kirjutas Mauno Koski üksikasjalikke kirjutisi eesti kirjandusest. Esimesed keeleteaduslikud kirjutised 1950. aastate teisest poolest on seotud nimeuurimisega. Pärast

doktoriväitekirja „Itämerensuomalaisten kielten *hiisi*-sanue. Semanttinen tutkimus I” (1967, II 1970) edukat kaitsmist Turu ülikoolis oli ta 1968–1972 soome keele erakorraline professor Tampere ülikoolis, aastatel 1971–1993 Åbo Akademi soome keele korraline professor. Mitmes väitekirjale järgnenud käsitlustes jäid vaatluse alla semantikaküsimused, põhiteosena kuulub siia väga mitmekülgne ja üksikasjalik monograafia „Värien nimitykset suomessa ja lähisukukielissä” (1983), mille uued tulemused ühe tähendusvälja analüüsil olid teedrajava tähtsusega. 1970. aastate lõpus keskendus Mauno Koski soome keele sõnamoodustuse sünkroonilisele käsitlusele, ilmus monograafia „Suomen johto-opin morfologiaa” (1982).

Mauno Koskil olid aastakümnetepikkused tihedad sidemed Eestiga ja eesti keelega. Ta on pidanud latusas eesti keeles ettekandeid Emakeele Seltsis ja Tartu ülikoolis, kirjandusmuuseumis ja Võru instituudis. Võrdlevates semantikauurimustes värvide, kehaosade ja sugulasnimetuste kohta on oluline koht eesti keele ainestikul. 1980.-1990. aastail osales ta soome ja eesti keele kontrastiivse uurimise koostööprojektis sõnamoodustuse tööühma liikmena. Aastal 1996–2004 oli ta püsiesinejaid Võru instituudi ja Tartu ülikooli korraldatavatel väikeste keelte konverentsidel. Eriti südamelähedased olid talle viimastel aastatel liivlaste ja liivi keelega seotud küsimused. Mauno Koski oli Emakeele Seltsi liige ja rahvusvahelise Liivi Sõprade Seltsi aseesimees.

Uno Kuresoo

23. V 1927 – 28. XI 2005

Emakeele Seltsi liige aastast 1980

Õpetaja-metoodik Uno Kuresoo sündis 1927. a-l Tallinnas. Koolihariduse sai Uno Tartus, kus lõpetas 1951. a Tartu Õpetajate Instituudi eesti keele ja kirjanduse osakonna. Tööle läks ta Tilsis 7-klassilisse kooli keelteõpetajana, hiljem töötas Tilsis Lastekodus kasvatajana. Lõpetanud 1958. a-l Tartu ülikooli kaugõppeosakonna eesti filoloogina, asus ta sügisel 1962 õpetajana tööle Elva keskkoolis; samast koolist siirdus ta 36 aastat hiljem pensionile.

Uno Kuresoo tegi oma tööd pühendumisega, tema tunnid olid sisukad, õpilasi arendavad ja meelde jäävad. Tähelepanu vääriv oli õpetaja

võime innustada õpilasi loomingulisele tööle. Tema kogemusi jagus õpetajaile ja koolijuhtidele, talt ilmus metoodilisi kirjutisi rühmatööst, eesti keele kabinetist jms. 1981. a-st osales Uno Kuresoo Ühiskondliku Pedagoogilise Uurimise Instituudi töös, kus alustas ulatuslikku uurimust õpilaste vigadest. Kaalukaid kirjutisi sel teemal ilmus ÜPUI kogumikes ja ajakirjas Keel ja Kirjandus. Väärtuslikuks peeti tema kui emakeeleõpikute katsetaja ja retsenseeriija nõuandeid.

1998. a-l pälvis Uno Kuresoo Vabariigi Presidendi Valgetähe teenetemärgi.

2003. a-l valiti ta Elva linna aukodanikuks.

Uno Kuresoo on maetud Elva kalmistule.

EMAKEELE SELTSI
AASTARAAMATU TOIMETUS

LÜHENDID

a) Arhiivid, asutused, kogud, väljaanded

ACUT = Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis), Tartu

AI = Ajaloo Instituut

EEW = J. Mägiste, Estnisches etymologisches Wörterbuch, Helsinki, 1982–1983, 2000

EK = Eesti Keel, Tartu

EKI = Eesti Keele Instituut

EKirj = Eesti Kirjandus, Tartu

EKG = Eesti keele grammatika (II – 1993, I – 1995), Tallinn

EKM = Eesti Kirjandusmuuseum

EKMS = A. Saareste, Eesti keele mõisteline sõnaraamat, Stockholm 1958–1979

EKS = Eesti Kirjanduse Selts

EKSS = Eesti kirjakeele seletussõnaraamat, 1988–, Tallinn

EMS = Eesti murrete sõnaraamat, 1994–, Tallinn

ERA = Eesti Rahvaluule Arhiiv

ES = Emakeele Selts

ES KS = Emakeele Seltsi murdekorrespondentide sõnavarakogu (1940–1999) eesti murdearhiivis

ES KT = Emakeele Seltsi murdekorrespondentide tekstid (1941–2000) eesti murdearhiivis

ES MT = Emakeele Seltsi murdetekstide kogu (1923–1991) eesti murdearhiivis

ESA = Emakeele Seltsi aastaraamat, Tallinn-Tartu

EST = Emakeele Seltsi toimetised, Tallinn

EÕS = Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat, Tartu 1925–1937

EV = Eesti vanasõnad (I – 1980, II – 1983), Tallinn

FU = Fenno-ugristica, Tartu

FUF = Finnisch-ugrische Forschungen, Helsinki

Km = Kodumurre, Tallinn

KK = Keel ja Kirjandus, Tallinn

KKI = Keele ja Kirjanduse Instituut

KKIU = Keele ja Kirjanduse Instituudi uurimused, Tallinn

KM = ENSV TA F. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseum

KM KO = Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond

KM RO = Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakond

KSVK = Kalevalaseuran vuosikirja, Helsinki
LSFU = Lexica Societatis Fenno-Ugricae, Helsinki
LU = Linguistica Uralica, Tallinn
RAKA = ENSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv (praegu Eesti Ajalooarhiiv)
SKES = Suomen kielen etymologinen sanakirja, Helsinki 1955–1981
SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, Helsinki
SMS = Suomen murteiden sanakirja, Helsinki
SSA = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja, Helsinki 1992–2000
SUS = Suomalais-ugrilainen Seura
SUSA = Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikauskirja, Helsinki
SUST = Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia, Helsinki
СФУ = Советское финно-угроведение, Таллин
TA = Eesti Teaduste Akadeemia
TLÜ = Tallinna Ülikool
TPÜ = Tallinna Pedagoogikaülikool
TRÜ = Tartu Riiklik Ülikool
TÜ = Tartu Ülikool
UAJb = Ural-altaische Jahrbücher, Wiesbaden
Ujb = Ungarische Jahrbücher, Berlin–Leipzig
VhGEG = Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft, Dorpat (Tartu)
VI = Võru Instituut
Vir = Virittäjä, Helsinki
VÕS = E. Muuk, Väike õigekeelsus-sõnaraamat
Wied = F. J. Wiedemann, Ehstnisch-deutsches Wörterbuch
VVS = Ü. Viks, Väike vormisõnastik, Tallinn
ÕES = Õpetatud Eesti Selts
ÕEST = Õpetatud Eesti Seltsi toimetused, Dorpat (Tartu)
ÕS = Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999

b) Keeled, murded, murrakud

Amb = Ambla	Emm = Emmaste
Ann = Anna	eP = põhjaeesti murded (~ põhjamurded)
asks = alamsaksa keel	er (mdE) = ersa (~ ersamorva) keel
Aud = Audru	eR = rannikumurre (~ kirderannikumurre)
bsks = baltisaksa keel	eRI = rannikumurde idaosa (~ kirderannikumurde idaosa)
bulg = bulgaaria keel	germ = germaani keeled
e = eesti keel	
eL = lõunaeesti murded (~ lõunamurded)	

h = handi keel
Hag = Hageri
Han = Hanila
Har = Hargla
Hel = Helme
Hi = Hiiumaa
hisp = hispaania keel
HJn = Harju-Jaani
Hlj = Haljala
Hls = Halliste
holl = hollandi keel
Hää = Häädemeeste
I (ePI) = idamurre
i-e = indo-euroopa keeled
Iis = Iisaku
ingl = inglise keel
is = isuri keel
isAL = isuri keele Alam-Luuga murre
isH = isuri keele Hevaha murre
isO = isuri keele Oredeži murre
isS = isuri keele Soikola murre
it = itaalia keel
Jaa = Jaani
JJn = Järva-Jaani
JMd = Järva-Madise
Juu = Juuru
Jõe = Jõelähtme
Jõh = Jõhvi
Jäm = Jämaja
Jür = Jüri
k = komi keel
K (ePK) = keskmurre
Kaa = Kaarma
Kad = Kadrina
Kam = Kambja
kam = kamassi keel
Kan = Kanepi
kasks = keskalamsaksa keel
Kei = Keila
Khk = Kihelkonna
Khn = Kihnu
kholl = keskhollandi keel
Kir = Kirbla
KJn = Kolga-Jaani
Kod = Kodavere
Koe = Koeru
Kos = Kose
kr = kreeka keel
Kra = Kraasna
Krj = Karja
krj = karjala keel
krjA = Aunuse murre (aunusekarjala m)
krjK = Kalinini murre (kalininikarjala m) ~ murrakud
krjL = Iõunamurre (Iõunakarjala m)
krjLü = Lüüdi murre
krjP = põhjamurre (põhjakarjala m)
Krk = Karksi
Krl = Karula
Kse = Karuse
Ksi = Kursi
Kul = Kullamaa
Kuu = Kuusalu
Kõp = Kõpu
Käi = Käina
Kär = Kärla
küsks = keskülemsaksa keel
L (ePL) = läänemurre
lad = ladina keel
Lai = Laiuse
ld = leedu keel
Lei = Leivu
Lih = Lihula
lms = läänemeresoome keeled
LNg = Lääne-Nigula
lp = lapi keel
lpN = Norra murre (norralapi m)
lt = läti keel
Lut = Lutsi
lv = liivi keel
Lüg = Lügause
M (eLM) = Mulgi murre
Mar = Martna
md = mordva keeled
mdE vt **er**
mdM vt **mo**

Mih = Mihkli
MMg = Maarja-Magdaleena
mns = mansi keel
mo (mdM) = mokša (~ mokšamordva keel)
mr = mari keel
Muh = Muhu
Mus = Mustjala
Mär = Märjamaa
Nai = Naissaare
Nis = Nissi
Noa = Noarootsi
Nõo = Nõo
Ote = Otepää
ou = obiugri keeled
Pai = Paide
Pal = Palamuse
Pee = Peetri
Pha = Püha
Phl = Pühalepa
Pil = Pilstivere
PJg = Pärnu-Jaagupi
Plt = Põltsamaa
Plv = Põlva
pm = permi keeled
pr = prantsuse keel
prov = provantsaali keel
Pst = Paistu
Puh = Puhja
Pä = Pärnumaa
Pär = Pärnu
Pöi = Pöide
Rak = Rakvere
Ran = Rannu
Rap = Rapla
Rei = Reigi
Rid = Ridala
Ris = Risti
rts = rootsi keel
Ruh = Ruhnu
Rõn = Rõngu

Rõu = Rõuge
Räp = Räpina
S (ePS) = saarte murre
Sa = Saaremaa
Saa = Saarde
sam = samojeedi keeled
San = Sangaste
Se = Setumaa
Sim = Simuna
SJn = Suure-Jaani
skr = sanskriti keel
sks = saksa keel
sm = soome keel
s-u = soome-ugri keeled
T (eLT) = Tartu murre
Tln = Tallinn
TMr = Tartu-Maarja
Tor = Tori
Trm = Torma
Trt = Tartu
Trv = Tarvastu
Tõs = Tõstamaa
Tür = Türi
udm = udmurdi keel
ug = ugri keeled
ukr = ukraina keel
ung = ungari keel
Urv = Urvaste
uu = uurali keeled
V (eL) = Võru murre
Vai = Vaivara
Var = Varbla
Vas = Vastseliina
vdj = vadja keel
Vi = Virumaa
VId = Võru murde idaosa
Vig = Vigala
Vil = Viljandi
VJg = Viru-Jaagupi
vlg = volga keeled
vlgvn = valgevene keel

Vll = Valjala
VMr = Väike-Maarja
vn = vene keel
VNg = Viru-Nigula
Vor = Vormsi
vpr = vanaprantsuse keel
vprs = vanapreisi keel

vprov = vanaprovanssaali keel
vps = vepsa keel
Võn = Võnnu
Vän = Vändra
vüks = vanaülemsaksa keel
Äks = Äksi